Materiały i Sprawozdania
Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego
Tom XXVI
Rzeszów 2005

Klaudia Badzińska

Badania archeologiczne prowadzone na terenie województwa podkarpackiego w roku 2004

W sezonie archeologicznym 2004 roku na terenie woj. podkarpackiego wydane zostały 42 pozwolenia na prowadzenie badań archeologicznych. W większości były to pozwolenia na ratownicze badania wykopaliskowe. Na trzech stanowiskach przeprowadzono wykopaliskowe badania sondażowe. W kilku przypadkach wydano pozwolenia na nadzory nad różnego rodzaju inwestycjami liniowymi.

Na większości stanowisk badania zostały podjęte w związku z różnego rodzaju inwestycjami jak np. budowa dróg: obwodnicy w Rzeszowie (stan. 31), drogi wojewódzkiej w Warzycach (stan. 17), drogi gminnej w Baszni Dolnej (stan. 1) oraz ronda w Radymnie (stan. 18), gdzie odkryto niezewidencjonowany do tej pory cmentarz szkieletowy z XV–XVIII w.

W roku 2004 część badań towarzyszyła pracom konserwacyjno-remontowym w zabytkowych obiektach mieszkalnych – kamienicy w Krośnie oraz dworu wieżowego w Hawłowicach Górnych i obiektach sakralnych. Budowie centralnego ogrzewania i wymianie posadzki w farze p.w. Św. Trójcy w Krośnie oraz konserwacji nagrobnych płyt gotyckich w bazylice p.w. Ducha Świętego w Przeworsku (stan. 11). Na podstawie tych badań uzyskano potwierdzenie danych historycznych zawartych w źródłach pisanych dotyczących historii tych obiektów. Uzyskano również nowe materiały odnośnie rozwoju osadnictwa w czasach poprzedzających budowę kościołów.

Jednak najwięcej podjętych badań ratowniczych wynikało z powodu realizacji nowych inwestycji np. w Przemyślu na Placu Katedralnym. Po kilkuletniej przerwie powrócono do badań w Sanoku Białej Górze (stan. 3). Stanowisko to znajduje się na terenie Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku. Obszar objęty badaniami przeznaczony jest pod budowę XIX-wieczego dworku przeniesionego w to miejsce ze Święcan.

Zagospodarowanie terenu było również przyczyną podjęcia prac na stanowiskach w Łazach (stan. 30), Manasterzu (stan. 4), Radymnie (stan. 12), stan. 2 w Trójczycach. Ratownicze badania wykopaliskowe również musiały zostać podjęte w wyniku zagrożenia spowodowanego wybieraniem piasku w obszarze stanowiska nr 42 w Kębłowie i niwelacji terenu, jak miało to miejsce na stanowisku 6 w Manasterzu.

Istotnym problemem niszczenia stanowisk archeologicznych jest również głęboka orka oraz procesy erozyjne. Na niektórych stanowiskach zniszczenia są tak duże, że rejestrowane są już tylko spągi obiektów archeologicznych czy też warstw kulturowych. Czynniki tego typu są przyczyną wieloletnich już badań m.in. na cmentarzysku grupy tarnobrzeskiej w miejscowości Lipnik (stan. 5), na osadach z okresu wpływów rzymskich w Łukawicy (stan. 22) i Pakoszówce (stan. 1) oraz na stan. 2 w Czudowicach. Problem ten występuje również na stanowiskach badanych w roku 2004 po raz pierwszy np. w Lipniku (stan. 3), w Prusieku (stan. 25), Ujeździe na stan. 6. Wyniki badań uzyskane w tych miejscowościach potwierdzają, iż stanowiska te mają bardzo dużą wartość poznawczą. Są również ważnymi punktami w historii rozwoju osadnictwa poszczególnych regionów.

Kontynuowano badania wykopaliskowe na stanowiskach: na cmentarzysku grupy tarnobrzeskiej w Albigowej (stan. 1). Tegoroczne badania przyczyniły się do wyjaśnienia zasięgu stanowiska. Prowadzono prace w Bachórzu (stan. 16) – na największej osadzie wczesnośredniowiecznej w Polsce południowo-wschodniej. W miejscowości Hłomcza na stan. 1 przebadano teren przeznaczony pod inwestycję budowlaną. Od 1999 roku trwają prace w Przedmieściu Czudeckim (stan. 7). Tegoroczne badania prowadzono w rejonie baszty 6-bocznej, wału grodziska, południowej kurtyny zamku późnośredniowiecznego i nowożytnego. Rozpoznano kolejną część stanowiska nr 1 w Wysokiej Łańcuckiej, gdzie trwają badania ratownicze w granicach obszaru, który ma być przeznaczony na parking przykościelny. Stałym badaniom ratowniczo-weryfikacyjnym poddawane jest wzgórze zamkowe w Sanoku (stan. 1). Badania w roku 2004 koncentrowały się w części południowo-wschodniej dziedzińca.

Na trzech stanowiskach przeprowadzona badania rozpoznawcze: w Bratkowicach (stan. 1), Brzezinach (stan. 10) i Pogwizdowie (stan. 1). W Bratkowicach i Brzezinach zdołano uchwycić w niektórych miejscach stanowisk już tylko spągi obiektów archeologicznych oraz warstwy kulturowej, co świadczy o prawie zupełnym zniszczeniu stanowisk. Wyniki prac badawczych w Pogwizdowie nie potwierdziły charakteru

Tabela 1

Zestawienie stanowisk archeologicznych, na których przeprowadzono wykopaliskowe badania archeologiczne w 2004 r.

Lp.	Stanowisko	Gmina / Miasto	Charakter stanowiska	Chronologia Kultura	Rodzaj badań	Kierownik badań
1.	Albigowa, stan. 1	Łańcut	osada, cmentarzysko	GT	ratownicze	W. Blajer
2.	Bachórz, stan. 16	Dynów	osada	LT, OWR, WS	ratownicze	M Parczewski
3.	Basznia Dolna, stan. 1	Lubaczów	osada	GT, WS	ratownicze	M. Zielińska P. Kotowicz
4.	Bratkowice, stan. 1	Świlcza	osada	KŁ	sondażowe	S. Czopek
5.	Brzeziny, stan. 10	Wielopole Skrzyńskie	punkt osadniczy	KPL	sondażowe	R. Zych
6.	Czudowice, stan. 2	Roźwienica	osada, cmentarzysko	GT, WS	ratownicze	J. Kociuba
7.	Hawłowice Górne	Roźwienica	dwór wieżowy „lamus dworski"	XVI–XVII w. od XVII w. do 1940 r.	ratownicze	A. Koperski M. Kośmider
8.	Hłomcza, stan. 1	Sanok	osada	P, EB, WEŻ	ratownicze	A. Muzyczuk
9.	Kębłów, stan. 42	Padew Narodowa	osada	wielokulturowa	ratownicze	A. Handerek
10.	Krosno	Krosno	fara krośnieńska	WS, PS, ON	ratownicze	A. Muzyczuk
11.	Krosno	Krosno	kamienica Rynek 24	PS, ON	ratownicze	A. Muzyczuk
12.	Lipnik, stan. 3	Kańczuga	osada	LT, KP	ratownicze	B. Szybowicz M. Przybyła
13.	Lipnik, stan. 5	Kańczuga	osada, cmentarzysko	KT, GT	ratownicze	W. Blajer
14.	Łazy, stan. 30	Radymno	cmentarzysko, osada	GT, WS, PS	ratownicze	P. Jarosz
15.	Łukawica, stan. 22	Narol	osada	OWR	ratownicze	M Piotrowski
16.	Manasterz, stan. 4	Kańczuga	osada	KT, GT, PS, ON	ratownicze	S. Czopek
17.	Manasterz, stan. 6	Kańczuga	osada, cmentarzysko	KT, GT	ratownicze	S. Czopek
18.	Pakoszowka, stan. 1	Sanok	osada	OWR	ratownicze	J. Rodzińska--Nowak
19.	Pogwizdów, stan. 1	Czarna	osada	KPL, GT, ON	sondażowe	S. Czopek
20.	Przedmieście Czudeckie, stan. 7	Czudec	grodzisko, zamczysko	WS, PS, ON	ratownicze	A. Lubelczyk
21.	Przemyśl, Pl. Katedralny	Przemyśl	wał podgrodzia wykorzystany później jako odcinek obwałowań ziemnych miasta	WS	ratownicze	W. Poradyło
22.	Przeworsk, stan. 11	Przeworsk	osada, cmentarzysko, komory grobowe	WS PS	ratownicze	M. Schild
23.	Prusiek, stan. 25	Sanok	cmentarzysko	OWR	ratownicze	J. Rodzińska--Nowak
24.	Radymno, stan. 12	Radymno	osada	KP, OWR	ratownicze	G. Kieferling
25.	Radymno, stan. 18	Radymno	cmentarz	XV–XVIII w.	ratownicze	B Szybowicz M. Schild
26.	Rzeszów, stan. 31	Rzeszów	osada	N, GT	ratownicze	S. Czopek
27.	Sanok, stan.1	Sanok	zamek	WS, PS, ON	ratowniczo--weryfikacyjne	M. Zielińska
28.	Sanok Biała Góra, stan. 3	Sanok	osada	EB, LT, WS	ratownicze	M.Parczewski
29.	Trójczyce, stan. 1	Orły	cmentarzysko	GT, KP, OWR	ratownicze	G. Kieferling
30.	Trójczyce, stan. 2	Orły	osada	KP, OWR	ratownicze	G. Kieferling
31.	Ujazd, stan. 6	Jasło	punkt osadniczy	GP	ratownicze	P. Valde-Nowak
32.	Warzyce, stan.17	Jasło	osada	EB, WS	ratowniczo--sondażowe	W. Poradyło
33.	Wysoka Łańcucka, stan. 1	Łańcut	osada, cmentarzysko	KCSz, EB, OWR	ratownicze	P. Madej

Skróty: EB – epoka brązu, GP – górny paleolit, GT – grupa tarnobrzeska, KCSz – kultura ceramiki sznurowej, KŁ – kultura łużycka, KP – kultura przeworska, KPL – kultura pucharów lejkowatych, KT- kultura trzciniecka, LT – okres lateński, N – neolit, ON – okres nowożytny, OWR – okres wpływów rzymskich, P – paleolit, PS – późne średniowiecze, WEŻ – wczesna epoka żelaza, WS – wczesne średniowiecze.

stanowiska zarejestrowanego i wstępnie określonego w ramach badań AZP.

W roku 2004 na terenie woj. podkarpackiego przeprowadzono badania powierzchniowe w ramach ogólnopolskiego programu Archeologicznego Zdjęcia Polski tylko na jednym obszarze (99-69). Zarejestrowano i zewidencjonowano 77 stanowisk.

Badania archeologiczne przeprowadzone w roku 2004 finansowane były ze środków Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w Warszawie Oddział w Rzeszowie, Zarządu Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie, Gminy Miasto Rzeszów, Wójtów Gminy Lubaczów, Roźwienica i Wiązownica oraz inwestorów prywatnych.

Podsumowując można stwierdzić, iż podejmowane badania wykopaliskowe mają coraz częściej charakter ratowniczy. Rozwój cywilizacyjny powoduje wzrastające zagrożenie dla stanu zachowania stanowisk archeologicznych. Prowadzone inwestycje powodują, że badania wykopaliskowe są ograniczone terminem i zasięgiem inwestycji.

Wyniki badań zostały przedstawione na corocznej konferencji sprawozdawczej w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.